17. יתרו. סוד טעמי המקרא (שמות צג/ב)

לֹא תִרְצָח: לֹא תִנְאָף: לֹא תִגְנֹב: לא, פסקא טעמא המילה 'לא' מוטעמת בטעם המקרא טרחא שהוא טעם מפסיק (דרך זרות כי אמור להיות טעם מאריך שהוא טעם מחבר) **בכל הני תלת** בכל דיבר ודיבר.

ואי לא דפסקא טעמא, לא הוי תקונא לעלמין ואם לא היה טעם מפסיק, לא היה תיקון לעולם **ויהא אסיר לן לקטלא נפשא בעלמא** ואסור היה להרוג נפש בעולם (חייב מיתה) **אף על גב דיעבור על אורייתא** למרות שהוא חילל את התורה, **אבל במה דפסקא טעמא, אסיר ושרי.** אבל הטעם המפסיק מלמד אותנו שאסור וגם מותר.

לא תנאף: אי לאו דפסקא טעמא אם לא היה טעם מפסיק **אסיר אפילו לאולדא** אסור היה להוליד[1] **או למחדי באתתיה חדוה דמצוה** או לשמוח באשתו שמחת מצווה[2]**, ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי.** אבל הטעם המפסיק מלמד אותנו שאסור וגם מותר.

לא תגנב: אי לאו דפסקא טעמא אם לא היה טעם מפסיק **הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא**[3] היה אסור אפילו לגנוב דעתו של רבו (להאריך זמן שיעורו ולתת לו להאמין שהתלמיד לומד) **או דעתא דחכם לאסתכלא ביה** או להסתכל בפני חכם (ולתת לו הרגשה שהתלמיד לומד) **או דיינא דדאין דינא לפום טענה** או לדיין לדון לפי טענה **דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה** שצריך לגנוב דעת הרמאי **ולמגנב דעתא דתרווייהו** ולגנוב דעת שני בעלי הדין **לאפקא דינא לנהורא** להוציא את האמת לאור**, ובמה דפסקא טעמא,** ובמה שהטעם מפסיק **אסיר ושרי** אסור וגם מותר**:**

לְאֹ־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: הכא לא פסקא טעמא, בגין דאסיר הוא כלל כלל כאן, אין טעם מפסיק כי דבר זה אסור לחלוטין **ובכל מילי דאורייתא,** ובכל דברי התורה, **קב"ה שוי רזין עלאין** הכניס הקב"ה סודות עליונים **ואוליף לבני נשא ארחא לאתתקנא בה ולמהך בה** והורה לבני אדם הדרך לתיקון וללכת בה**, כמה דאת אמר (ישעיה מח 17): אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל, מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ.**

אוף הכי, לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ. לא פסיק טעמא כלל גם כאן, בפסוק 'לא תחמוד', אין טעם מפסיק. **ואי תימא, אפי' חמודא דאורייתא אסיר, כיון דלא פסקא?** שמא תאמר, אפילו חמדת התורה אסור, כי אין טעם מפסיק?!

ת"ח בא וראה **בכלהו עבדת אורייתא כלל** בכולם, התורה קבעה כלל **ובהאי עבדת פרט** ובזה, יש יוצא מן הכלל**, בית רעך שָׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וגו' בכל מילי דעלמא** דווקא בכל דברי העולם**, אבל אורייתא איהי חמודת תדיר** אבל התורה היא חמודה תמיד **שעשועים גנזי דחיי** שעשועים, אוצרות חיים **ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי** אריכות ימים בעולם הזה ובעולם הבא.

---

[1] דבר זה סתום כי פריה ורביה היא מן התורה.

[2] היא מצוות עונה.

[3] תוספתא מס' בבא קמא, ז' הלכה ג': אבל המתגנב מאחר חבר והולך ושונה פרקו אע"פ שנקרא גנב זוכה לעצמו שנא' (משלי ו 30): לֹא יָבוּזוּ לַגַּנָּב כִּי יִגְנוֹב וגו'. סוף שמתמנה פרנס על הצבור ומזכה את הרבים וכו' (נצוצי זהר)